

# BUITEN

22<sup>E</sup> JAARGANG N<sup>O</sup>. 23

ZATERDAG 9 JUNI 1928



*Foto C. Steenbergh*

DORPSGEZICHT TE MONSTER





## INHOUD:

DORPSGEZICHT TE MONSTER (ILLUSTRATIE) . . . . .	BLZ. 265
DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (23) . . . . .	BLZ. 266
DE GLIMLACH VAN ANGKOR (GEÏLLUSTREERD), DOOR G. G. VAN DER KOP (SLOT) . . . . .	BLZ. 268—270
GASTEN, DOOR W. J. EELSSEMA . . . . .	BLZ. 269
IETS OVER ONZE VISSCHERSVAARTUIGEN (GEÏLL.), DOOR J. SCHUITEMAKER Cz. . . . .	BLZ. 271—274
DE POES, DOOR HELMUTH UNGER . . . . .	BLZ. 273
BIJ DE DIEREN. IN HET VRIJE VELD, DOOR MANFRED KYBER. VERTAALD DOOR M. P. DIAMANT—DE VRIES. . . . .	BLZ. 274
OPMERKINGEN VAN EEN „TOTOK” (GEÏLL.), DOOR R. RENATA DI FRANCIA. NAAR HET POOLSCHE, DOOR KAZIMIERZ CHŁĘDOWSKI (19) . . . . .	BLZ. 275
HUISJE TE HOORNERVEEN BIJ HEERDE (ILL.) . . . . .	BLZ. 276

## BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

*De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.*

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.



## De Straat van de Fluitspeelster

23) DOOR H. DE VERE STACPOOLE

Hij bracht hem op de hoogte van zijn plan om buiten te gaan wonen, en terwijl hij sprak, antwoordde Diocleides hem, steeds één oog houdend op de menigte die nu om het altaar geschaard stond. Hij scheen ze te beschouwen zooals een vader zijn kinderen; blij dat zij zich amuseerden met het spelletje dat zij speelden en toch steeds bevreesd, dat zij zouden gaan twisten of dat hun wat zou overkomen.

Diocleides was inderdaad vroeger stadsbewoner geweest. Hij had de vrijheid van denken meegebracht in het vrije buitenleven en die combinatie had hem cynisch gemaakt. Alle aanwezigen, van het kind met zijn bloemenkrans tot den half kindschen grijsaard, die nu om het altaar geschaard stonden, meenden het doodernstig met wat ze deden; zij waren gekomen om een plengoffer aan Bacchus te wijden zooals zij bij het schapen scheren een offer zouden brengen aan Pan. Toch hadt zij hier op die stille buitenplaats allerlei geloofs-schakeeringen kunnen vinden; het nauw-verhopen, verdraagzame scepticisme van den stadsbewoner Diocleides, het eenvoudig en nederig buigen voor het geloof in een enkelen God van sommige mannen op rijperen leeftijd, en het volledig gelooven in de heele verzameling van goden en booze geesten, dat door de meeste aanwezigen gedeeld werd. En toch, bij gelegenheden als deze, waren mono-theïsten, pantheïsten en zelfs sceptici als Diocleides bereid deel te nemen aan de vereering van Bacchus, of Pan, of Demeter, persoonlijke meeningsverschillen op zij zettend als het het gedijen van den wijn, of de schapen, of het koren betrof.

De menigte, waarbij zich een jong meisje bevond, dat een brandende lantaarn droeg, had zich nu in een halven cirkel om het altaar geschaard, zonder te letten op den vreemdeling, die toekeek. De patriarch met de kruik plengde een offer van wijn vermengd met water. Hij stortte dit uit op den grond en onderwijl lieten de fluiten hun schrille tonen hooren en begonnen de omstanders te zingen.

Diepe, donkere tonen, alsof de rijke, bruine aarde zelf een loflied zong op den god van den wijn, vermengden zich met

de dunne stemmen der kinderen, alsof de madeliefjes en boschbloempjes hun ijle klanken omhoog zonden; Diomedes kwam geheel onder de bekoring, zoodat zijn lippen trilden en zijn oogen vochtig werden. Vele jaren geleden had hij dien zang gehoord; toen hij als kind aan zijn moeders hand stond en met volledige overgave had meegezongen.

En het had nooit opgehouden; oogst na oogst, jaar op jaar was het opgestegen naar den blauwen hemel zooals het nu oprees. Het was alsof hij een bloemenkrans uit zijn jeugd, die hij lang verwelkt waande, terug had gevonden, frisch en bedauwd.

Het gezang zweeg, en nauwelijks waren de schrille klanken der fluiten verstomd, of de takken van het cypressenbosch bewogen als door een hand geschud en een zwarte vogel vloog er uit.

Algemeene ontsteltenis! Een aardbeving zou een minder slecht voorteeken zijn geweest, want Poseidon, de god van aardbevingen en van de zee, was wel-is-waar ruw, maar edelmoedig en een god.

Maar een zwarte vogel — en zijn schaduw was op het altaar gevallen!

Diocleides de scepticus spitste de lippen en een onbeschrijfelijk gemompel steeg op uit de menigte.

Toen barstte plotseling een groot rumoer van stemmen los; het zweeg en de patriarch, die tijdens het zingen gedroogde kruiden uit de mand op het altaar had gestrooid, nam de lantaarn uit de hand van het meisje.

Het gebeurde met den vogel had hem overstuurd gebracht. Diomedes, die dichterbij was gekomen, zag dat zijn bevende oude handen er geen weg mee wisten; zag hem het vuur bij de brandstof brengen en zag een dun blauw rookwolkje opstijgen tegen den donkeren achtergrond der cypressen.

Het steeg rechtstandig omhoog, kromp ineen, zonk en verdween. Het vuur was uitgegaan!

Het goedje was niet goed aangestoken. Ouderdom en vrees waren de ware schuldigen, maar na de eerste verbazing keerde de menigte zich als één man om en staarde, tot verontwaardiging van Diocleides, den vreemdeling boos aan.

Zij hadden hem nooit tevoren gezien; het waren schaapherders uit de bergen, wijnbouwers, arbeiders, laaggeplaatsten, die de vorstelijke Diomedes, bij zijn zeldzame bezoeken aan zijn landhuis, nooit had gezien. De patriarch en enkelen der oudere mannen hadden hem wel als kind gekend, maar nu hij een man was geworden, herkenden zij hem niet.

Diomedes kwam het voor, alsof het land dat hij had opgezocht, hem een verkillend en vijandelijk gelaat had toegekeerd. Al die zon-geblakerde gezichten schenen te zeggen: „Wat doet gij hier? De Natuur wil niets van u weten. Keer terug naar Athene, droom er uw dromen, leef er uw leven, maar blijf verre van de Goden van het Land”.

„O, gij dwazen!” barstte Diocleides plotseling los. „Herkent gij uw meester niet? Een vogel vliegt uit het bosch — denkt gij dat hij hem onder zijn kleed heeft meegebracht?”

Blijkbaar dachten zij dat, maar zij waren verlegen. Zij wendden hun oogen af, spraken fluisterend onder elkaar, terwijl een der kinderen, die niets van voortteekens wist en er niet om gaf, maar die zeker schik had in Diomedes' uiterlijk, naar hem toe liep om hem den druiventros te wijzen die het droeg.

Diomedes streelde het kind, terwijl Diocleides de menigte zachtmoedig berispte. Toen ging hij weg met Diomedes, de geloovigen bij hun offerande achterlatend.

„Het zijn dwazen”, zei Diocleides. „Niettemin is het een slecht voorteeken voor den wijn. Er zal zeker iets gebeuren bij het oogsten of het persen.”

Diomedes lachte.

„Wees gerust. Als het voorteeken iemand gold, was het mij, want het komt mij voor dat het mijn wijn is, welken gevaar dreigt”.

Diocleides zei niets meer; die gedachte scheen hem gerust te stellen, en zij staken het riviertje over en gingen naar het huis, waar Diomedes de kamers bekeek en last gaf sommige veranderingen aan te brengen.

„Ik heb plan te gaan trouwen”, zei hij. „en ik heb genoeg van Athene. Gij, die Athene en het land gekend hebt, waaraan zoudt gij de voorkeur geven?”

„Aan Athene”, zei Diocleides, zonder zich een oogenblik te bedenken.

Hij liep hinkend rond om eten voor den bezoeker te bereiden.



„Athene. O ja, Athene. Daar zou ik het liefst wonen”.

„Toch voelt gij u hier gelukkig?”

„O, als men een tevreden gemoed heeft, voelt men zich overal gelukkig; maar in Athene zou ik gelukkiger zijn”.

„Waarom?”

„Waarom?” Diocleides zweeg, alsof hij naar redenen zocht. „Kijk, in Athene ziet men menschen en hoort ze praten; zij spreken over zaken en menschen en verre landen. Ikzelf heb op de Agora gesproken met matrozen uit Egypte en menschen uit Sparta en mannen die tal van plaatsen bezocht hebben, die ik nooit heb gezien. Ik heb anderen hooren spreken en ik heb geluisterd naar hun woorden; en dan is er het rumoer van de markt dat iemand altijd een goede bui geeft. Terwijl men op het platteland wel menschen ziet en ze hoort praten; maar zij praten als de boomen”.

„Als de boomen?”

„Ja; als ge lang genoeg op het land leeft, zult gij bemerken dat de boomen tot u spreken; maar wat zij te zeggen hebben, betreft altijd het weer. Sommige boomen praten zus en andere zoo, wat afhangt van de wijze waarop zij hun bladeren dragen, of de wind er door heen speelt. Welnu, het landvolk is net zoo. Als wij niet over het weer spreken, praten wij over het koren, of de schapen, of den wijn. Dan komen de schaapherders van tijd tot tijd uit de heuvels naar beneden en vertellen van de dingen, die zij gezien hebben. De een heeft Apollo gezien en de ander heeft Pan tusschen de rotsen gehoord; er is veel waanzin in de eenzaamheid tusschen de heuvels, en doordat ze niets anders te doen hebben dan hun schapen weiden, gaan de menschen wakend droomen. Zelfs de jonge meisjes. Maar wij landlui zijn niet allen dwazen; alleen wij denken minder diep, dat is de heele zaak en wij voorspellen vaak het weer waar het menschen geldt. U zult hier niet komen wonen”.

„Waarom niet?”

Diocleides lachte. „U bent een deel van Athene; uw voet is geschapen voor de Agora en de beschilderde portiek; de keuken alleen waar ik u het geld breng, is grooter dan drie der grootste huizen hier in den omtrek”. Diocleides schudde het hoofd. „Nee, ik voel het niet”.

„Wat?”

„Dat u hier zult komen wonen. Het is strijdig met uw heele wezen”.

„Gij vergeet, dat ik niet alleen kom”.

„Inderdaad, dat was ik vergeten”, zei de landman.

Nadat hij gegeten had, gaf Diomedes hem nog eenige opdrachten betreffende de inrichting van het huis, steeg te paard en reed terug, na afscheid te hebben genomen van zijn hofmeester.

Toen hij zich omkeerde, zag hij een dunne rookzuil naar den blauwen hemel opstijgen achter het cypressen-boschje; hij hoorde de schrille tonen der herdersfluiten en het koorgezang, nu triomfantelijk en vast. Het scheen alsof de Goden van het Land zich verheugden over het vertrek van den vreemdeling, wiens aanwezigheid hun ceremonieën had verstoord.

Een oogenblik voelde hij dat een doorschijnende, maar onwrikbare deur was gesloten tusschen hem en het leven dat hij had willen leiden. Hij behoorde niet bij dit volk, welks leven en tradities hij eens had gekend.

Binnen het half uur had hij de vruchtbare gronden achter zich gelaten. Vóór hem doemde in de verte de stad op.

De Acropolis, de Heuvel van Mars, de Pnyx, scherp afgetekend tegen den horizon, omringd door stilte en mijlen van heldere lucht.

## ELFDE HOOFDSTUK

### DE WAARSCHUWING

Twee uren voor zonsondergang bereikte hij de stadspoort. Gedurende den rit hadden de Goden van het Land hem vervolgd met verwarrende vragen:

„Bestaan wij? Hebt gij ons beleedigd door ons bestaan te ontkennen? Waarom droomt gij eigenlijk van ons; en welke verandering heeft er in uw hart plaats gegrepen, dat gij nu aan ons denkt?”

Maar toen hij eenmaal in de stad was, scheen de Geest van Athene al die vragen te hebben verjaagd, de stemmen zwegen, zijn humeur verbeterde en hij wendde zijn paard niet naar huis, maar in de richting van het Lyceum.

Het Lyceum en de Academie waren de voornaamste der drie groote sportterreinen van Athene; slechts Atheensche burgers hadden daar toegang, menschen van twijfelachtige

oorsprong en Meteeken mochten slechts de sportplaats van Cynosarges bezoeken.

Diomedes liet zijn paard voor de poort van het Lyceum stilstaan, steeg af en liet het dier aan de zorg van een der bedienden over.

De poortwachters, die hem kenden, lieten hem onmiddellijk passeeren; hij liep om de badhuizen heen, die aan dien kant van het terrein lagen en stond toen voor een uitgestrekte open ruimte, fel belicht door de zon, vol leven en vroolijkheid. Aan het einde wierp een dubbele rij platanen hun schaduw; en aan beide zijden waren verhoogde terrassen, zuilenrijen en wandelwegen vol van mannen die daar slenterden, praatten of spelletjes speelden zooals dam, en naar de atleten keken.

Die heele open ruimte was één groote speelplaats. Niet de speelplaats van een school of een universiteit, maar de speelplaats van een volk. Hier wierpen mannen met den discus. Verderop ziet gij uit een troepje jongemannen één naar voren treden; hij heft den arm op en een lichtstraal schiet door de lucht; hij treedt terug en een ander neemt zijn plaats in, dan weer een en weer een, en iederen keer wordt de lucht geklied door een schitterenden straal — het zijn speerwerpers. Ginds aan den linkerkant ziet gij twee witte gestalten ineen-gestengeld en onbewegelijk, als een der standbeelden die de colonnades versieren. Het zijn worstelaars. Plotseling ziet gij ze zwaaien als bewogen door een heftigen windstoot; maar nog vóór den val wordt gij geboeid en afgeleid naar een harddraverij die juist begonnen is; en die wedstrijd houdt uw blik gevangen tot hij wordt bekoord door een groep bokkers, zoo scherp belicht in de kristallijne lucht dat gij de zwellende spieren van nek en armen en dijen kunt zien, alles, behalve den slag, vlug als een bliksemstraal en verpletterend als de bliksem zelf.

Diomedes begaf zich naar een der colonnades ter rechter zijde.

Het Lyceum was niet slechts een sportpark, het was ook een club. De meest democratische club ter wereld en tegelijkertijd de meest conservatieve. Gij kondt er uw schoenmaker ontmoeten, uw vischhandelaar, ieder uwer leveranciers, mits hij burger was; maar vermoedelijk niet uw bankier, want dat zou wel een Meteek zijn.

Als de meeste clubs bestond zij uit verschillende groepen. Als uw schoenmaker een vervelende vent was, zou hij behooren tot een groep van saaie kooplui; als hij een onderhoudend man was, zoudt gij hem in betere kringen ontmoeten. Geld was hier niet in tel; en een arm man die geestig was, of een genie, werd in alle kringen verwelkomd.

En dan nog iets. Iemand die impopulair was, bemerkte zijn impopulariteit niet op de Agora waar iedereen kon komen en het slechts op zaken-doen aankwam, maar in het Lyceum of de Academie. Het was alsof de Geest der Gemeenschap aan de poort stond en ieder die binnen trad aanraakte, nu eens met den witten staf van geschild wilgenhout, dan met den zwarten van ebbenhout.

Vandaag had zij Diomedes met den ebbenhouten staf aangeraakt. Hij was in eenige dagen niet in het Lyceum geweest en toen hij de beide treden opliep die naar de colonnade leidden, had hij verscheiden kennissen aangesproken, die hem beleefd geantwoord hadden. Heel beleefd — maar zij bleven niet staan om een grapje te wisselen of pret te maken; zij begonnen onderling te praten en lieten hem buiten het gesprek. Nicias, dien hij dienzelfden ochtend had gesproken, bemerkte na weinige minuten dat zijn tegenwoordigheid elders vereischt werd; en het vreemde was, dat die gezellige prater plotseling niets te zeggen had en al zijn geestigheid scheen te zijn kwijt geraakt.

Terwijl hij zoo voortliep, begon Diomedes zich er over te verbazen hoe het kwam, dat al zijn medeburgers plotseling hun opgewektheid schenen te hebben verloren. Als twee mannen samen lachten, hield hun lachen op als hij zich bij hen voegde.

Toen, plotseling, kreeg hij het gevoel uitgestooten te zijn; een ijsskoude muur scheen hem van de anderen te scheiden en meteen leek het hem toe dat men hem uit den weg ging.

Hij liep op Gorgas toe, een smulpaap, die zijn leven doorbracht met uitnodigingen tot diners te zoeken. Gorgas was altijd een speciale aversie van hem geweest; hij gold als de vrekkeligste man van heel Athene en hij zag er naar uit, niet-tegenstaande zijn stierennek en zijn dikken buik.

(Wordt vervolgd)





EEN MODERNE BOEDDHISTISCHE TEMPEL BIJ ANGKOR, DIE GEHEEL LOS STAAT VAN DE OUDE RUÏNES

## DE GLIMLACH VAN ANGKOR

(Slot)

OVER DE KHMER RUÏNES VAN CAMBODJA

**H**ET plan der tempels is als volgt: een zware toren in het midden, waarin zich het voornaamste heiligdom bevindt, omgeven door vier andere torens, meestal onderling verbonden door galeries. Een of meer galeries omringen weder deze torens, soms met hoektorens of met torens in het midden der zijden. Binnen de zoo verkregen ruimte bevinden zich kleinere tempeltjes, die zoo verkregen ruimte bevinden zich kleinere tempeltjes. ☒ Nu doen zich twee gevallen voor: deze torens en galeries bevinden zich op eenzelfde niveau, of wel zij verheffen zich op verschillende terrassen. Om elken belangrijken tempel bevindt zich een zware muur met monumentale poort-ingangen. Om den muur loopt nog een gracht. De poortingang wordt bewaakt door monsters en reuzen, terwijl aan beide zijden van den ingang, de naga of heilige slang zijn zekoppig hoofd verheft. ☒ Buiten de Bayon bevinden zich in Angkor Thom nog een menigte andere tempels: Banteai Kedai, Ta Prohm, Naik Pean, enz. waarvan als een der waardevolste Ta Prohm genoemd moet worden. Men heeft dezen tempel, in tegenstelling met de andere die men zooal niet hersteld, dan toch ontgraven en ontboscht heeft, geheel gelaten zooals ze in de jungle gevonden werd, en slechts een primitief voetpad vrij gehouden om het mogelijk te maken in den tempel door te dringen. Een bezoek aan dezen tempel beteekent dan ook een tocht door de jungle, een tocht van een machtige bekoring, waar men hier toch een vreemde combinatie ziet van monumentaal menschenwerk, overweldigd en onderworpen door den beangstigenden levensdrang van de natuur. Door een dichte lianen- en boomenmassa slingert zich het pad en plots stuit men op een zwaar overgroeiden muur, waarvan de omtrekken zich verliezen in de overweldigende vegetatie. ☒ Het pad volgt den muur tot een plaats,

waar hij is ingezakt en men erover kan klimmen, en zoo gaat het voort, afwisselend zig-zaggend en klimmend, stuitend op ineengezakte galerijen, waar wonder-mooi gebeeldhouwde danseressen-kopjes u aanblikken met een Mona Lisa glimlach. Doch ge moet verder, klimmend over neergetuimelde pilaren en steenblokken: tot ge in het interieur van den tempel staat. Vreemd, groen-gezeefd licht valt door de dakopeningen en in de schemer-duistere galerijen; groen-grijs mos siepelen langs bruinig-grijze steen. Klimmend over steenblokken en boomwortelen wringt ge u door een opening naar buiten in een tempelhof, dichtbegroeid met lianen en gewas, omringd door zwaar beschadigde gaanderijen, waar stilte, eeuwige stilte heerscht. Geweldige boomen heffen zich hoog boven de tempel- en galerijdaken, boomwortels woekeren over en op het tempeldak, dat thans zware jungle boomen torst. Pilaren, eens steunende het dak, zijn weggedrongen door boomwortels, die nu zelve het dak schragen, waar ze verder om heen zijn gegroeid tot den stam, die zich machtig oek mont rachtig en schrikaanjig nd, onmenscheijk wreed, zooals de vegetatie als een nimmer verzadigd dier, als voorwereldlijke parasiet, zich vastgezogen heeft aan deze schepping van menschenhand, die nu machteloos neergedrukt ligt als in de vangarmen van een monster.— ☒ Men kan over Angkor Thom en Angkor Wat boekdeelen schrijven, zelfs wanneer men als leek zich bepalen wil tot het geven van niets dan een beschrijving, dus zelfs zonder in de details betreffende architectuur en godsdienst en tempeldienst te treden. Daar zijn nog zoo vele bijzonderheden de reliëfs der muren het geheele leven der oude Khmers kan reconstrueeren en hoe veel daarvan nog wordt teruggevonden



in de gebruiken van de tegenwoordige bevolking van Cambodja; hoe verschillende godsdiensten hierelkaar opvolgden, hetgeen blijkt uit Boeddha-beelden die men terug heeft gevonden in verborgen, dichtgemetselde hoeken, en uit in de steen gehouwen zittende Boeddhas die men uitgekraast en vervormd heeft tot bloemmotieven, toen Brahma of Vishnoe den Boeddha-dienst verdrong. Opmerkelijk is voorts, dat de Khmer architectuur geheel verschilt van de Hindoe-Javaansche architectuur, hoewel de overlevering toch spreekt van een vorst komende van Java, die over het rijk heerschte. Daarentegen zijn in Cambodja ook ruïnen gevonden, die overeenstemming vertoonen met de oude Hindoe-Javaansche monumenten, n.l. de ruïnen van Sambor, die dus weder op een andere beschaving wijzen. ☞ Wil men ten volle de bekoring van Angkor ondergaan dan onderneem men een tocht door de jungle- en ruïne-stad op een olifant. Dat



DÉTAIL VAN EEN DER TOEGANGEN TOT ANGKOR, DE ZOOGENAAMDE POORT DER OVERWINNING

doet men dan niet, zooals men in Egypte op een kameel klimt en zich laat fotografeeren, vulgair genoeg van een vulgaire toeristen-menigte. Neen. De afstanden binnen de wallen van Angkor zijn te groot om te voet te gaan, en per auto gaat men daarentegen weder te snel om ten volle de atmosfeer van de doode stad te ondergaan, aan te voelen. ☞ Als de avond valt, en het late zonlicht zich vredig spreidt over de enorme boommassa's waaruit de massale stompe torens van Angkor Wat zich verheffen, dan is het de tijd voor een bezoek aan Angkor. Men gaat den langen rechten weg door de „Porte de la Victoire”, zoogenoemd, zonder eenigen geschiedkundigen grond, door de vreemde heerschers van thans. Aan beide zijden strekt zich het enorme steenen slangen-lichaam gevat door reuzen figuren, een dozijn en meer aan beide zijden. Slechts een enkele is omgevallen; de poort-nadering is bijna nog geheel intact. De poortingang wordt bekroond door drie torens, torens met vier aangezichten, waarvan men de beteekenis niet weet, aangezichten die glimlachen als Mona Lisa, als de Sphynx, met geheimnisvolle oogen en mond. De eindeloze rechte weg gaat te midden van de dichte jungle, aandoend als een semie-tropisch oerwoud, want palmen, die anders den tropen-indruk zouden geven, ontbreken geheel. ☞ Dan komt de weg uit op het groote plein waarom heen enkele kleinere tempels en de lage paleisterrassen en in den achtergrond de omtrekken van de Bayon, ook toren-gekroond met de eeuwige geheimnisvolle vier aangezichten. Zoo hoog gezeten op den rug van een olifant ziet ge al die ruïnen en torens onder een geheel anderen hoek dan wanneer ge er in een auto voorbij snelt; het late zonlicht legt een vreemden, irrealen glans over de grijze steenmassa's en zoo gezien gaat er iets in u over van de stille rust waarin al die steenen lijken verzonken liggen, nu reeds eeuwen lang, sinds felle verwoesting het al verbrandde en vernielde. ☞ De weg vervolgt langs de moderne pagode die dicht bij den Bayon in het groen verscholen ligt — op bladzijde 268 van dit nummer vindt men dezen tempel afgebeeld — en loopt dan rechtaan op de nog verre poort aan de zijde van Angkor Wat. En als ge die poort dan door zijt, en ge de laatste zonneglanzen ziet lichten op de stompe torens en de majestieuselijke terrassen van de, op een afstand geziene, als geheel gave en onbeschadigde Angkor Wat, blijft u onverzwakt bij de herinnering aan dien geheimnisvollen glimlach, dien glimlach over geweten en geziene dingen, glimlach van zachte ironie en berusten tevens, den glimlach van de torens van Angkor.

G. G. VAN DER KOP

## GASTEN

ONGENOODE, MAAR GRAAG-GEZIENE GASTEN

HET gebeurde den vorigen herfst, laat in den avond, dat ik de beide ongenooide, doch graag-geziene gasten zag. Ik had mijn grootmoeder een bezoek gebracht, wandelde, van den heerlijken avond genietend, langzaam en op „mien dooie gemak” terug naar huis. Het was een van die wonderzachte Novemberdagen geweest, waarop men bijna niet kan gelooven, dat de boomen kaal staan en de winter nadert. Den ganschen dag had er een ferme, doch-absoluut-niet-koude bries gewaaid, en tegen den avond was zij niet gaan liggen, maar strooide zij de wolken langs den hemel, zoodat er hier en daar nu eens groote, en dan weer kleine brokken heldere sterren te zien kwamen. ☞ Rustig was het dien avond, erg rustig zelfs. Ik ontmoette geen mensch, die me met een „Gouien oavond.

Mooi weer, hèn?” zou passeeren en mijn voetstappen klonken helder over het tegelpad aan den kant van den weg, dat nu droog gewaaid was, wit overtrokken werd en ontdeaan van al zijn poeltjes en plasjes, die anders hadden geglinsterd en getwinkeld in het electrisch licht. ☞ Bij het oversteken van een bruggetje, waaronder het water in het



RELIËF VAN ANGKOR WAT



schijnsel van een vlak-bij-standende straatlantaarn een grillig spel van licht-en-donker speelde, dat steeds maar weer op en neer bewoog, bleef ik plotseling in mijn wandeling steken. Onder het licht, half weggedoezeld in de schaduwen, bewoog iets. Roerloos wachtte ik af . . . . Wat zou het zijn? Zou het naderkomen? Voor welke verrassing zou ik plotseling komen te staan? . . . . ☒ Ja, werkelijk, een verrassing werd het zeker, toen het bewegelijk bolletje, dat zonder twijfel op verkenning uit was, naderbij snuffelde. Blijkbaar had het mij niet opgemerkt, noch mijn voetstappen gehoord en zoo ontpopte het zich in een tamelijk-vrijpostig „zwienegeltje”, of te wel egel, in het Nederlandsch uitgedrukt. Nog nimmer had ik een egel zoo van nabij kunnen gadeslaan: altijd, wanneer zich een van zijn soortgenooten zich in mijn nabijheid had bewogen was het schichtig geworden, had het zich opgerold, zijn stekels in nijdig verweer omhoog en naar alle zijden gepriemd en had het te veel geduld van me gevergd, om zijn verdere escapades gade te slaan, want het was en het bleef een opgerold balletje, — maar nu had ik schijnbaar geweldig geluk. Immers mijn stilstaan werd niet alleen beloond door het rustig gedoe van één stekelvarken, nee, het werd dubbel en dwars beloond door het komen van een tweede verschijning, van een stekelvarken-in-aanwas. Waarschijnlijk waren het moeder en kind, bezig te verhuizen of een schuilplaats te zoeken voor den winter. Het laatste leek me het waarschijnlijkst. De velden en schijnsel boden op dat oogenblik niet meer voldoende dekking, er moest iets anders worden gezocht. Dat ze tot dusver buiten hadden gewoond, hoewel dat niet hun gewoonte was, maakte ik op uit het feit, dat van den kant, waar ze kwamen, heinde en verre geen huizen waren te bekennen. ☒ Enfin, hoe het dan ook zij, moeder en kind voelden zich absoluut veilig, wisten zich schijnbaar zonder eenig gevaar. Hun vlugge, bedrijvige snuitjes werkten naar alle kanten, hun rappe pootjes waren eventjes zichtbaar en hun stekels geleken op naar-achteren-gekamd haar, dat op omhoog springen staat . . . . Ze naderden steeds meer en meer, en tripten, niets kwaads vermoedend, de brug op, de

moeder een ruimen meter vooraan, om den weg te verkenen. Bij mijn schoenen bleef ze even snuffelen, zoodat me een seconde-lang de huiverige gedachte bekreop: „Nu moecht ze me eens met haar stekels prikken . . . .”. En om die gedachte nog erger te maken, schoof ze pardoos tusschen mijn voeten door, zoodat ik bijna mijn aanwezigheid had verraden door in afkeer mijn voeten te verplaatsen. Gelukkig echter bedwong ik me nog juist op hetzelfde oogenblik en volgde de kleine het voorbeeld van zijn moeder niet. Neen, die had geen oogen en geen ooren voor moeder, wijdde al zijn onderzoekings-talent aan een gleuf tusschen de planken van de brug, trippelde er ten slotte over in de verkeerde richting en bleef pal aan den kant tegenover de voor-hem-gapende leegte staan. Heel zijn lichaampje was één groote angst. Het was alsof het rilde en beefde. Het snuitje snuffelde naar alle kanten, behalve daar waar redding was en vond zoo overal het hem-beangstigend niets. ☒ Een oogenblik kwam bij mij de gedachte, het diertje met mijn schoen de brug op te duwen, te redden van een verdrinkingsdood. Mijn nieuwsgierigheid behield echter de overhand, en bovendien liep het diertje

niet terstond gevaar, want het bleef roerloos zitten . . . . Wat zou er gebeuren? De moeder, die niets bemerkte, was door-geloopt, maar rende plotseling terug op het stuk n.l. plotseling gevaar-verkeeren van haar kind. Dit stak n.l. plotseling zij'n snuitje in de lucht en schetterde een fluitachtig: „Ie, ie, ie, ieieieiep”, waarschijnlijk een: „Moeder berispingen meestal in rest speelde zich vlug af, zooals alle snuitduwtjes werkte moeder hun werk gaan. Met een paar snuitduwtjes werkte moeder haar kind van den rand en gaf hem zeker een zwijgende vermaning, want het jonge stekelvarken had eensklaps alle onderzoekingslust verloren, volgde moeder het verdere gedeelte van den tocht over een graslaantje en eindigde bij het schuurtje van het, over een graslaantje en eindigde bij het schuurtje van een werkman, waarin ze beiden verdwenen. . . . Gelukkige kerel, hij zal niet veel hinder van muizen gehad hebben, dat jaar, want daarvoor zullen zijn beide ongenooide gasten, die dood en verdelg onder de knagelijntjes en knabbelgraagjes brengen, wel gezorgd hebben.



BOEDDHISTISCHE PRIESTERS, DIE BIJ ANGKOR WAT VERBLIJVEN

Die wil hebben dat zijn jong naar hem toe vliegt en als dat gebeurt gaat-ie 't huis uit . . . .” — „Hoe bedoel je?” vroeg ik. — „Wel, dan moet-ie zich redden. Dan komt ie niet weer in 't nest, moet-ie zijn eigen kost zoek'n, moet-ie zich zelf redden”. — „En storen zijn ouders zich dan niet meer aan hem?” — „Nee, heure. Die hebben hun plicht dan gedaan. Die hebb'n hun betaald?” — „Wete 'meneer dat niet, dat ooievaars alle jaar huur betal'n voor 't nest . . . . Dit jaar war'n 't 'n paar veer'n, je kunt ze in de veurkamer zien, en misschien gooien ze 't volgend jaar een ei uit 't nest of een jonge vogel . . . .”. — „Eèn van hun jongen?” — „Jaat, enne 't help niks, of we uit . . . . Ze mott'n hun huur betalen. Komt, mijnheer, maar 'ns zien in de veurkamer, dan kant meneer die schone veeren 'ns zien . . . .” ☒ Daar in de mooie pronkkamer van den boer heb ik ze bewonderd de mooie vleugelveeren, groot gemaand te moeten worden, hun huur betaalden . . . .

W. J. EELSSEMA

#### HUUR-BETALENDE GASTEN

Toen ik den vorigen zomer een fietstocht door Nederland maakte en in Dalen kennissen bezocht, moest het zontje voor vader een boodschap in Achtum doen, en ging ik mee naar het dorpje aan de Duitse grens. Genietend van de mooie natuur rondom, werd ik plotseling uit mijn overpeinzingen gestoord door de hieldingen jongensstem van mijn metgezel: „Kijk, een ooievaarsnest. . . .” ☒ Hoog op een paal van een boerenerf stond Langpoot-ooievaar te mediteeren, en niet vaak in de gelegenheid om het dier zoo van dichtbij te zien en omdat mijn begeleider het zoo aardig vond, schroefde ik den veldkijker op en werd de vogel voor het glas genomen. Duidelijk konden we hem zien, zijn flinken kop, zijn langen, rooden snavel, zijn zwart-witte veeren en zijn dunne stelpooten. ☒ „Gaat maar 'rs dichterbij oijk'n,” noodigde de boer, die op zijn erf zijn zeis zat te scherpen. We lieten ons dat niet herhalen, en nadat ook de boer gezien had door het „veldglaasje” begon die praat-gener baas te vertellen: „Jaat, meneer, 't is 'n heel vertier die beesten hier. Kijk ziet-u die oude daar op de schuur.





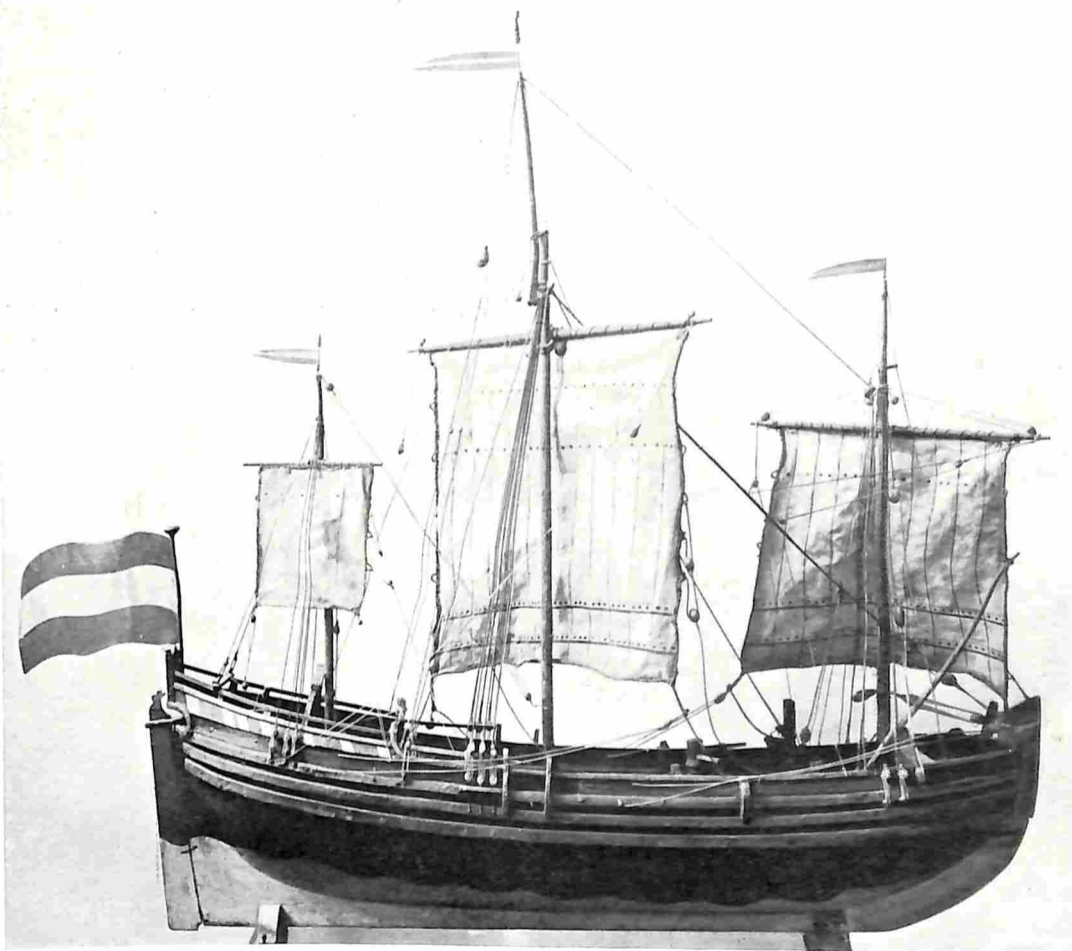
ONZE VISSCHERSVAARTUIGEN. MARKER WATER-  
SCHIP (± 1800)

Model in het Scheepvaartmuseum te Amsterdam

### Iets over onze Visschersvaartuigen

De schepen voor zee- en kustvisserij onderscheiden zich voorheen steeds merkbaar van andere vaartuigen, en dat doen ze nog. Naast hun bijzondere inrichting, in verband met hun bedrijf, is bij den bouw ook veel aandacht geschonken aan de weerbaarheid. Men treft onder hen vele zeer oude typen. Men kan ze naar de verschillende visscherijen indeelen in groepen, meestal samenvallend met de provincies of deelen ervan. Ook wel naar afzonderlijke visschershavens, waarbij schepen van 'n zelfde soort voorkomen in variaties met soms onbeteekenende verschillen naar oude plaatselijke bouwwijze. Het begin van een geregelde visserij dateert uit den tijd, toen 'n vaste kring van menschen zich met bepaalde schepen op 't visschen als bedrijf ging toeleggen. ☞ Wat bekend is van de visserij in de middeleeuwen, weten wij van de verpachting der vischrijke wateren in de nabijheid der sluizen. De ruimere kennis der zeevisserij is gegrond op gegevens van handel en scheepvaart. Zoo kennen we de namen van *slabberts*, *buizen*, *hoekers*, *dogbooten*, *krafschuiten*, *pinken*, *waterschepen*, *palingschepen*, *togenaars* en andere. Ook de benamingen *schrobnet*, *kor* en *kuilnet* zijn al zeer oud. ☞ De volledige geschiedenis der visserij is natuurlijk zeer uitgebreid. Ze bevat niet alleen het bedrijf zelf, maar alles wat er mee samenhangt: scheepsbouw, koopmanschap, allerlei neringen van scheepsbehoefden en ander materiaal, zouthandel enz. Van oudsher groeide een groot deel onzer natie, van geslacht tot geslacht, tot ervaren en onverschrokken zeelieden. Uit dezen werd de bemanning geschoold voor het toenevend aantal koopvaarders en voor de oorlogsvloot. Wordt van de Fransche vloot vermeld, dat de eerst nadat Bretagne bij Frankrijk was gekomen is kunnen ontstaan, daar de Bretonsche visschers den grond-

slag hadden gelegd voor de oorlogsvloten, voor onze vloot gold iets dergelijks. Hoeveel hebben wij, tijdens onzen worstelstrijd om de vrijheid, niet te danken aan onze visschers! Zij waren het, die hebben grootste macht ter zee, onzen rijkdom en onzen bloei hebben gegrondvest. Het waren de visschers van de Zuiderzee, die de machtige Spaansche vloot onder Bossu hebben verslagen. De bloeiende zeehavens van ons land waren de zetel van „de hoofdneringhe, welvaart en principaelste mijnen deeser landen”. ☞ De Heer G. C. E. Crone geeft in z'n standaardwerk, gedrukt in 1926 aan, dat hij veel profijt had gehad bij 't schrijven van z'n boek van „De Informatie upt stuck der verpondinghe van 1514” en van 't werk van A. Hoogendijk Jzn., 1895. Het was aan het rijk geïllustreerde boek van eerstgenoemden auteur, dat ik een en ander ontleende voor dit artikel. ☞ Van verschillende visschersvaartuigen worden eenige bijzonderheden medegedeeld, beginnende met: *Haringbuizen*. Uit het feit, dat Jan Beukelsz. van Biervliet wordt genoemd als uitvinder of verbeteraar van 't haringkaken in 1384, blijkt al dat de haringvangst van zeer ouden datum is. In vele „keuren” uit de middeleeuwen worden de „buysze, harinbuysze” genoemd. In de „Informatie upt stuck der verpondinghe van 1514” wordt aangaande Katwijk aan Zee vermeld: „Zij zeggen dat zij hem geneeren mit visschen ende hebben nu geen slapbuysen, maer hebben nu 2 groote seevarende buysen, die daaraf gereet werden. Daer syn wel 5 buysen die van Catwyck heeten te vaeren, maer behoeren der 3 van dese thuyt tot Delft, Leyden, 't Amsterdam, ter Gouda”. De buis was 'n kielschip; kenmerkend is de gekromde voorstevan, boven 't boord uitstekend, en het tuig, waarvan de fokke- en groote mast gestreken werden, als het schip achter de netten lag. Verder zijn op te merken de drie berghouten, de z.g. statie en de „geesten”, zooals de klampen tegen het boord bij het groote want heetten, waartusschen over 'n rol het net werd binnengehaald. Als afmeting wordt door Witsen opgegeven lengte 52, wijde 13 voet 6 duim, hol 8 vt. Van IJk geeft in 'n uitvoerig bestek van 'n grootere buis aan: lang 71, de kiel 58, wijd binnen de huid 15, hol onder den overloop  $7\frac{5}{6}$  Rijnl. voet. Deze was dus 22.29 M. lang tegen die van Witsen 14.72 M. Onder de vele afbeeldingen van allerlei aard verdient bijzondere vermelding de serie van 16 gravures door A. van der Laan, die het gebruik der buizen in alle deelen aanschouwelijk voorstelt. Voor Amsterdam concentreerde zich het bedrijf aan de Haringpakkerij aan 't begin van den IJkant bij de Haarlemmer-

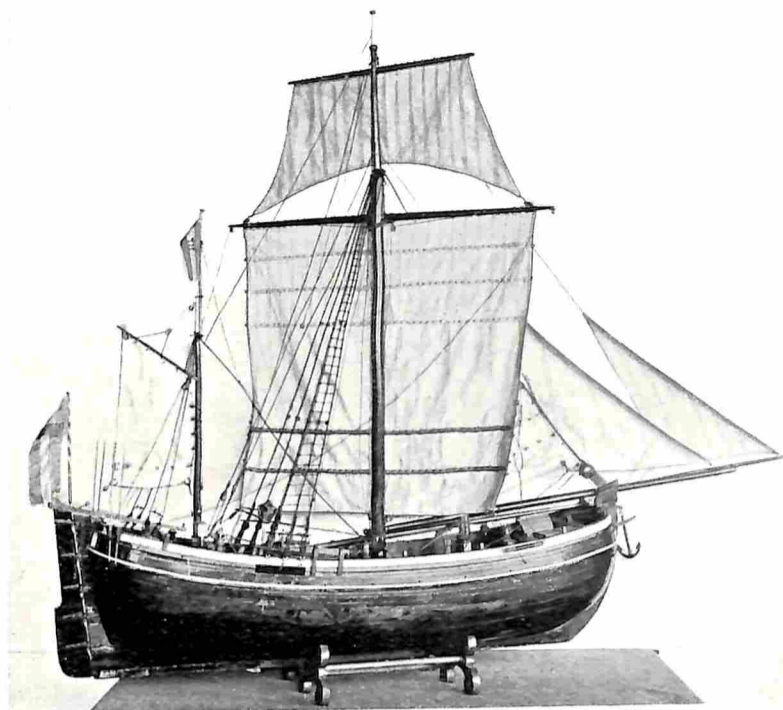


HARINGBUIS VAN MAASSLUIS (17<sup>DE</sup> EEUW)



sluis. ☞ De *Vlaardinger Vischhoeker* is ook een zeer oud visschersschip. De naam is ontleend aan het hoekwant of de bang. In middeleeuwsche keuren der stad Brielle worden in 1346 deze schepen genoemd: „scollescepe” en „hoescepe”. In 't reglement van 1492 van de vischmarkt aldaar wordt gezegd: „Alle de houckers incommende uiter zee mit vissche binnen der havene sullen vercoepen binnen den taenhuyse van Ar. Jansze ende nergend anders op de voorzeyde boete.”

☞ Van Loon onderscheidt drie soorten: hoekers met bun, hoekers zonder bun (kwee genoemd) en koopvaardijhoekers. Hij wijst op den „rondvlakken bodem”, welke voor en achter vernauwt en vóór scherp opwaarts is gebogen op 'n flauw gebogen slemphout en achter door 'n piek bij 't roer scherp eindigt. De volledige bemanning bestond uit 12 of 13 koppen, w.o. eenige merkwaardige benamingen, als de „omtoor”, wiens werk het was den kabeljauw te onthoofden en „de prikkebijter”, die de aasvischjes achter den kop moest dood-bijten om het kronkelen te voorkomen. De prikken behoorden tot de lampreis; ze waren een soort van kleine alen. Ze moesten levend gehouden worden in bakken met zeewater, die vóór op het schip stonden. Bekend is, dat de eerste haring, die werd aangevoerd, aan de Koninklijke familie werd aangeboden. Op de kade te Vlaardingen stond de sjees gereed om het „zeebanket” ten spoedigste naar den Haag te brengen. — De hoeker is verdrongen door de uit Frankrijk ingevoerde en hier verbeterde *sloep*. De laatste hoeker werd in 1866 te Vlaardingen gebouwd. ☞ Tot de merkwaardigste visschersvaartuigen van de Hollandsche strandkust behoort de *Katwijker bom*. Deze kenmerkte zich door de gemakkelijheid, waarmee ze op en van 't strand kon worden gelost en daar veilig kon staan of in ondiep water dobberen. Ze dankte deze eigenschap aan 'n zwaar stuk platten bodem, in 't midden breed en naar de uiteinden toeloozend, waartegen de overnaadsche gangen aansloten. De algemeene vorm was vierkant, met een breedte, die nagenoeg de helft van de lengte bedroeg. Te Scheveningen, Katwijk en Egmond waren eertijds drie werven, te Noordwijk twee en te Zandvoort één. Na 1905 is het aantal steeds afgenomen doordat de *loggers*, *sloepen* en ook stoomvaartuigen de overhand kregen. Grooten invloed had natuurlijk ook de aanleg van groote visschershavens te Scheveningen en te IJmuiden. Kort daarvoor had de Kerstmisstorm van 1894 een groote verwoesting aangericht onder de bommenvloot, die aan 't strand was opgelegd. Twintig jaar geleden waren er toch nog meer dan 200. Maar nu zijn ze verdwenen. ☞ De *Vlaardinger logger* is thans de voornaamste van de Noordzeevisschersvloot. Dit schip is van Fransche afkomst. De „chaloupe” deed haar intrede, toen de buizen en de hoekers nog in goeden doen waren. Ze verdrong spoedig de ronde Hollandsche schepen als de Zwartewaalsche *gaffelaar* en de *bezaanschuiten* van *Middelharnis* en *Pernis*. De logger is in onze visschersvloot gekomen, toen in 1866 de Heer A. E. Maas, Directeur der te Scheveningen gevestigde „Nederl. Maatschappij tot Expl. van Zeevisscherij” te Boulogne een „lougre” of „chasse marée” bestelde om te trachten dit schip hier ingevoerd te krijgen. Hij wist, dat het door zijn zeewaardigheid, snelheid en laadruimte in Frankrijk goed voldeed. Eerst werd het nieuwe schip, dat „Scheveningen” was gedoopt, door de Hollandsche visschers veroordeeld en met mistrouwen ontvan-

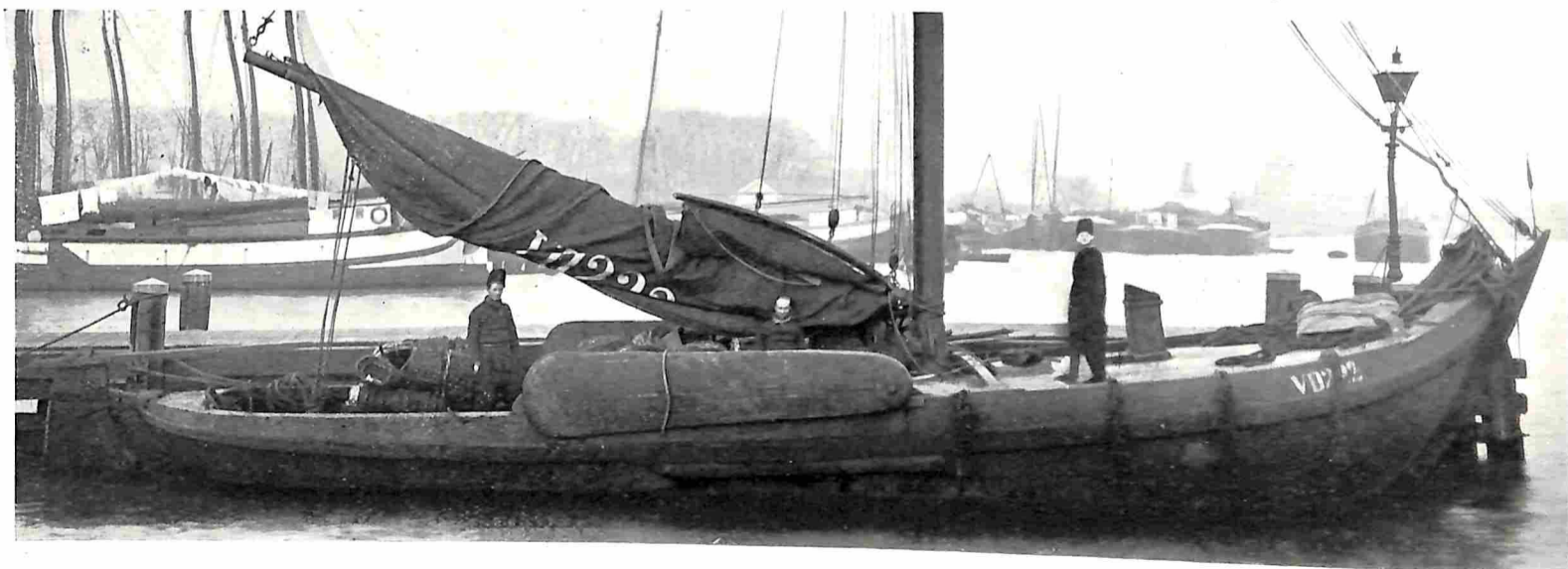


ONZE VISSCHERSVAARTUIGEN. VLAARDINGER VISCHHOEKER (19<sup>DE</sup> EEUW)

Model in het Scheepvaartmuseum te Amsterdam

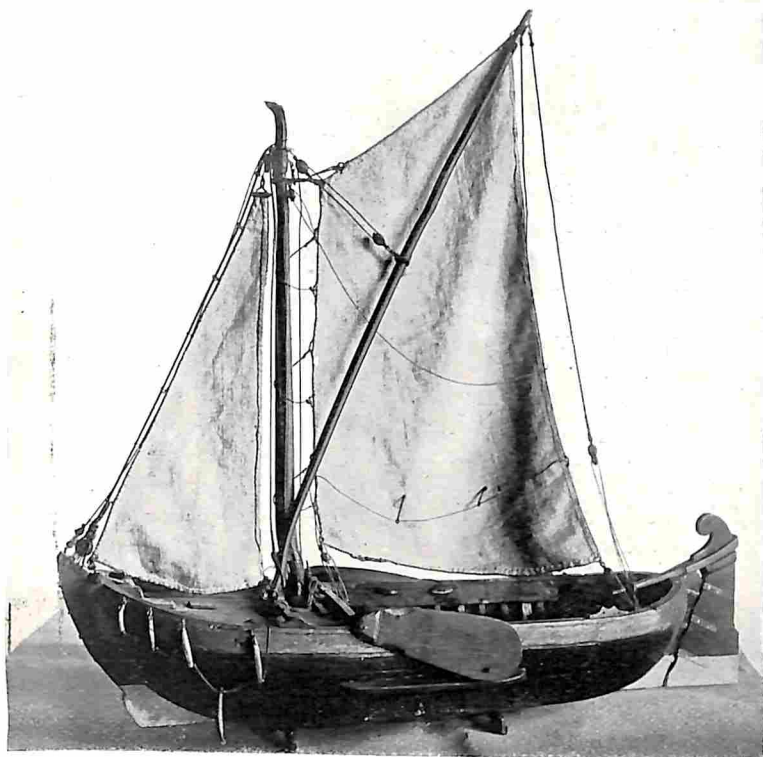
gen, maar 't duurde toch niet lang of de nieuwe loggers werden ook bij ons algemeen. ☞ Het *Marker Waterschip* diende voor het aanvoeren van water voor de bierbrouwerijen, maar tevens werd het voor de vischvangst gebruikt. Behalve te Marken waren er ook waterschepen te Hoorn, Zaandam, en Uitdam, die voor de vischvangst werden gebezigd. *Tochtschuiten* of *Drijvers* waren in gebruik bij de visschers, die hun netten op 't IJ en op de Zuiderzee met zware stokken achter de schuit lieten drijven. Ze hielden de visch levend in bonnen midden in het ruim, daar water door de gaten heen spoelde. ☞ Het meest voorkomende visschersschip langs de Zuiderzee is thans de *Huizer botter*. De bidders verschillen soms in onderdeelen naar de plaatsen, waar ze zijn gebouwd, maar ze zijn alle van de zelfde soort. Van Loon noemt in zijn „Nederlandsche Scheepsbouw” de botter als het vaartuig, dat 't best de vereischten van bestemming en zeilinrichting in zich vereenigt. ☞ De *Hoogaars* is een scheepje, dat zich kenmerkt door sterk vallenden voorstevens en invallend boord. Hoogaarsen dienen voor de garnalen- en mosselenvangst. Men vindt ze te Bruinisse, Veere, Zierikzee en vooral te Vlissingen. De *Friesche Palingschuit* dient voor een zeer ouden tak van visscherij. Reeds in de middeleeuwen bracht de palinguitvoer naar Londen uit de talrijke Noordhollandsche meren groote voordeelen op; de drooglegging der meren maakte daar een einde aan. Thans wordt nog in de Friesche meren, vooral in Heegeren Gaastermeer, de paling voor den uitvoer naar 't buitenland gevangen. — Wie meer van dit belangwekkende onderwerp wil weten, kan zijn hart ophalen in 't *Scheepvaartmuseum* te Amsterdam.

J. SCHUTEMAKER Cz.



ONZE VISSCHERSVAARTUIGEN. VOLENDAMMER BOTTER





TOCHT-, WATERSCHUIT OF DRIJVER (± 1700)  
Model in het Scheepvaartmuseum te Amsterdam

## DE POES

**K**OORTSACHTIG rommelde hij in de onderste lade der antieke kist. Hier moest geld liggen, dat zocht hij en had hij noodig, bitter noodig. ☼ Een geluid deed hem opschrikken. Loerde men op hem? Onmogelijk. Hij luisterde lang, moest lachen om den angst, die hem onrustig maakte. Daar weer! Stappen op de oude krakende treden. Dof stierven zij weg in een lagere verdieping. Voorzichtig draaide de man zich om en deed eenige oogenblikken niets. Stille. ☼ Het was een toeval, dat het juist Zondag was. Hij had geen plan gehad, een moord te begaan, maar alleen de oude vrouw, een tante van hem, bij wie hij hulpzocht, willen opzoeken. Meer niet. Hij was zelf verbaasd over de koelbloedigheid waarmede hij het gebeurde kon overzien. Slechts enkele minuten had alles geduurd. ☼ Het lichaam der doode rustte als in een sluimer met het hoofd voorover in een hoek der leeren canapé. Aan haar rimpeligen hals vertoonden zich nog de afdrukken zijner nagels als bloedige teekens bij haar keel. ☼ Het vermoorden van de oude zwakke vrouw was gemakkelijk geweest. En hij had het als in een roes gedaan, zonder nadenken, in blinde woede, door haar gierigheid en slechtheid veroorzaakt. De scherpe, hoekige kin, waarin het ingevallen, geelvale oude-vrouwen gezicht eindigde, lag op de borst en twee glazige oogen starden met beweginglooze pupillen naar den grond. De witte handen, waarop zich de aderen van blauwe bloedbanen spanden, omklemden nog den sleutelbos, dien hij haar had willen ontrukken. Waarom had zij zich zoo geweerd? Waarom had de thans

zwijgende, scherpe mond zulke harde woorden van haat gevonden? ☼ De moordenaar staaarde de doode aan. Dacht na. Niemand kon weten, dat hij heden in deze kamer was geweest. De warme Zondag had de meeste bewoners van het grijze, sombere huis, waar de weduwe op de bovenste verdieping gewoond had, naar buiten gelokt. En niemand had de luide, korte woordenwisseling, die zóó zou eindigen, gehoord. Niemand. Dat gaf hem zekerheid. ☼ O, hij wist precies, hoe de oude vrouw aan dat geld kwam. Op een eerlijke wijze had de oom het zelf niet verdiend, maar zijn eigen broer was (voor een niet onbelangrijke som) door hem opgelicht. En hij, de moordenaar, die in zijn nood voor geen middel terugdeinsde, had een heel klein deel van dat verduisterde bedrag, waardoor zijn doode vader tot ellende gedoemd was geweest, terug willen hebben. Was hij niet in zijn recht geweest? ☼ Hij had honger, had dagenlang niets gegeten. Zelfs een stuk brood en een kop warme koffie had de oude vrouw hem in haar gierigheid geweerd. Tot het uiterste had ze hem geprikkeld, hem uitgelachen, toen hij wat wilde hebben, zich geweerd, toen hij de sleutels uit haar hand wilde trekken . . . En toen hadden zijn handen haar bij de keel gegrepen. Op dat oogenblik had hij alleen aan het geld gedacht. ☼ Eindelijk vond hij, wat hij zocht. Eerst een spaarbankboekje. Daarmede was hij niet geholpen. Voordat hij die som afhaalde, zat de politie hem al op de hielen. Hij wierp het verachtelijk in een hoek van de kamer. Door een zachten schreeuw van dien kant keek hij er heen. ☼ Tusschen de kast en het raam zat een kat tegen den poot van een stoel. Angstig kromde zij haar rug en hield haar nagels naar voren. Zij sloeg hem met haar achter de smalle spleten verscholen oogen scherp gade. Een leeg schoteltje stond voor haar. ☼ Een kat. De moordenaar beschouwde het dier als een onverwachten vijand, wilde het weggagen en greep er naar. De kat verschool zich onder de kast. Toen begon hij om haar lafheid te lachen, raapte het boekje weer op en legde het in de kist. ☼ Listig tusschen kledingstukken verborgen, vond hij een zak met geld, die zwaar woog. Zou de doode nog meer verstopt hebben? Het was hem voldoende. Zooveel had hij niet eens aan de vrouw willen vragen. ☼ Zorgvuldig sloot hij de kist weer, nadat hij ieder spoor van wanorde verwijderd had, trok de gordijnen der beide lage ramen dicht, zette eenige omgestooten voorwerpen op de eettafel weer goed . . . Zoo. De sleutel stak op de deur. ☼ Nog even omkijken. Luisteren. De doode scheen te slapen. De poes sprong als een schaduw uit den hoek, ging naast de vrouw zitten en vlijde zich tegen haar aan. Haastig sloot de man de deur der woning af en ging weg. Hij ontmoette niemand in het huis. Onbemerkt kwam hij weg. ☼ Voor den eersten keer had de moordenaar weer een goed nachtverblijf gezocht en rustig geslapen, tot laat in den morgen. Daarna slenterde hij wat door de straten, wachtte met andere werkeloozen voor het gebouw van een groote courant om de laatste advertentiën in te zien voor een betrekking. Hij ging weer weg. ☼ Onrust vervolgde hem. Zou de moord reeds ontdekt zijn? Zou hij eens naar die straat gaan? Neen. Hij kocht eenige couranten, ging op een bank in het park zitten en zocht naar een bericht van de politie. ☼ Niets. De angst verliet hem weer. Hij mocht zich niet door zijn geweten laten pijnigen. Hij voelde zich immers zeker! Niemand daar in huis wist, dat de weduwe nog fa-



ONZE VISSCHERSVAARTUIGEN. KATWIJKSCHE BOMMEN



milie had. Niemand had hem beloerd, niemand argwaan gekregen. En hij was toch niet zoo dom, om zichzelf te verdraden. Hij had niet eens spijt van zijn daad. Had hij het eigenlijk wel gedaan? Kon niet een plotseling sterfgeval . . . . Onzin! En als hij het gedaan had? Bestond er dan geen recht op de wereld? Zijns vaders geld, zijn geld . . . . Het was toch zijn eigendom, dat hij verlangd had. En dan . . . . Hij had toch geld noodig, zoo hij niet wilde verhongeren. Verhongerden? Plotseling stond de geheele kamer weer voor zijn geest. De open kist, de doode in den hoek der canapé, de kat . . . . De kat was het eenige levende wezen, dat zijn daad gezien had. Hoe was dat toch ook weer geweest? Vóór de kat had een leeg schoteltje gestaan. Het beest zou nu honger hebben . . . . Ook honger hebben, zooals hij gisteren, voordat hij het geld wegnam . . . . Honger! Hij was bekend met de gewoonten der oude vrouw. De weinige levensmiddelen, die zij noodig had, haalde zij zelf bij den kruidenier. Zij was zwak en slecht ter been. Het zou de andere bewoners van het huis niet opvallen, als zij niet iederen dag haar kamer verliet. En omgang had zij met niemand. Voordat de misdaad ontdekt kon worden, zouden wellicht nog dagen verlopen. Of er moest toevallig eens iemand naar de oude vrouw komen kijken en de deur laten openmaken. Maar er was immers geen reden tot wantrouwen! Hij liet de couranten op de bank liggen en liep weer naar de stad. Hij had den geuw-honger, ging in een koetsiersherberg flink wat eten en dronk een borrel en bier. Hij voelde zich weer frisch. Morgen zou hij naar werk omzien. Hij begreep niets van zijn moedeloosheid. Morgen! 's Nachts schrikte hij plotseling wakker. Wat was er? Hij was alleen. Hij stak een lucifertje aan en liet de kaars branden. Neen, het was niets, zeker een malle droom, die hem zijn geheele misdaad weer voor oogen had gebracht. Hij lachte luid. Maar die schaduw daar. Dat was als een loerende kat. Neen, niets. Hij was toch niet bang voor de kat, die hij in de kamer der doode had gezien! Neen. En toch! Dat beest moest honger hebben. Honger zooals hij! Hij verdreef dat visioen, stond op, kleedde zich aan, verliet zijn kamer, nadat hij het geld voor het logies op de tafel had gelegd, en slenterde zonder vast plan de stad uit. Toen de morgen schemerde, bereikte hij een klein dorpje, gaf zich daar voor een reizenden handwerkgezel uit en vroeg zelfs aan den kastelein, of hij geen werk voor hem wist. Wat hij dan geleerd had! Hij was schoenmaker. Dan was er hier niet veel voor hem te doen, hij moest naar de stad bij een grooten baas gaan. De moordenaar ging er niet op door. In de gelagkamer rook het heerlijk naar verse broodjes. Hij bestelde een mandje vol, betaalde vooruit, toen de waard aarzelde. Hij kreeg toen het brood, een kan warme koffie en veel melk. Het was zulk een rijkelijk maal, dat hij het brood niet op kon. Hij deed de rest van het brood in zijn zak. Daar stond ook nog wat koffie en de melk. De melk! En weer kwam dat visioen voor zijn geest. Hij zag die kleine witte poes voor het leege schoteltje, zag haar als een schim door de donkere kamer glijden en zich tegen de rokken der doode aandrukken, bedelend, miauwend. Een onbeschrijfelijk medelijden greep hem aan. Die kat zou verhongeren, als er nog niemand gekomen was, om haar wat te brengen. Zou verhongeren, zooals hij verhongerd ware . . . . Toen de kastelein weer in de kamer kwam, vroeg hij, of hij de melk mocht meenemen? Zeker wel, zij was toch betaald. De herbergier bracht hem een klein kruikje met een barst en schonk de witte vloeistof er voor-

zichtig in. Na een korten groet ging de moordenaar weer op weg. Nu had hij een doel. Hij moest aan dat kleine witte katje de melk brengen. Door hem mocht het niet van dorst omkomen. Door hem niet. Op de trap van dat huis liepen op werkdagen veel menschen. Hij zou niet opgemerkt worden. Hij haastte zich en een glimlach speelde om zijn witte lippen. De stad was in zicht. De eerste huizen der voorstad doken op. Daar begon de straat. Aan den moord dacht hij niet meer. Hij zag den man niet, die bij een kruispunt ongemerkt den ingang van het huis bespiedde, en ging de trap op. Hij groette een meisje, dat hem tegenkwam en nieuwsgierig vroeg, waar hij moest zijn? O, hij kwam wat melk brengen, melk voor een klein wit katje. Zij lachte en liet hem door. Toen hij de deur bij de tante open vond, was hij een beetje verwonderd en aarzelde. Maar daarna trad hij binnen en riep en zocht het katje. De zon viel steil tusschen de lijsten der vensters, die zonder gordijnen waren. De plaats op de canapé was leeg. Toen hij zich omwendde, werd hij door een harde vuist gegrepen, die hem niet losliet. Hij weerde zich. „Wat wilt U van me?” De politieagent lachte grimmig en beval hem mee te gaan. De moordenaar deed dit eerst, nadat de agent hem had toegestaan, zijn kruikje melk in een schoteltje, dat bij het raam stond, te ledigen. Daarna volgde hij hem gedwee naar het politiebureau.

(Geautoriseerde vertaling)

HELMUTH UNGER

## BIJ DE DIEREN

IN HET VRIJE VELD

SNEEUW lag wit en koud op het vrije veld. Een haas en zijn vrouw zochten daar voedsel. Hun pooten waren ijskoud. Het was een moeilijke gang en de wind blies over de vlakke. Wat ze vonden was maar een armoedig beetje. Ze moesten eerst de sneeuw wegkrabben, om een hapje eten te vinden. Daar kreeg je nogal licht gewonde pooten van. Tusschen het werk door moesten ze die dan telkens aflikken. Daarbij was de vrouw van den haas sukkelend. Een van haar beenen was kapot geschoten. Zestrompelde hulpeloos en gebrekkig over de sneeuw. „Het is echt

tobben, als je zoo slecht voort kunt”, klaagde ze. „En hoe zal dat in het voorjaar moeten gaan! Ik kan met dat zieke been toch geen bevalling tegemoet zien”. De haas troostte haar. „Het zal allemaal wel in orde komen”, zei hij, „heb maar goeden moed”, en hij likte haar ooren. „Je moet eerst een kuur doormaken aan de bron. Die is zoo kalkhoudend, daar hebben al velen baat bij gevonden”. — „Och, die vreeselijke jachtpartijen!” zuchtte de hazevrouw. „Als ze je maar direct doodschieten zouden! Maar iedereen mag jagen en zoo schieten ze je, dat je verminkt en ellendig bent. Blijkbaar hebben de menschen aldoor honger, dat ze ons zoo vervolgen”. — „Zoo was het vroeger. Vroeger was het ook een strijd tegen wilde dieren”, zei de haas. „Maar nu is er geen gevaar meer bij en daarom is het een vermaak. Het is zelfs een edel vermaak. Tenminste, dien naam hebben de lui eraan gegeven, die zich zelf edel en voornaam noemen. Vermoedelijk, omdat anderen ze niet voornaam zouden noemen. En daarom doen ze het maar liever zelf”. De hazevrouw was verontwaardigd. „Dooden is toch geen vermaak! De wolven graaien nog wel gedreven door den honger, niet uit lust om te doodden”. — „Maar het zijn nu eenmaal geen wolven, maar menschen — diegenen, die zich zelf voornaam heeten”, zei de haas. „Ze genieten alleen dan van de natuur, als ze haar in de brekende oogen schouwen. Dit is hun wijze van genieten van de schepping. Maar jij



ONZE VISSCHERSVAARTUIGEN. HOOGAARS VAN BRUINISSE (± 1900)

Model in het Scheepvaartmuseum te Amsterdam



zult door de kuur weer heelemaal opknappen. Bij de bron is een zeer beroemde badplaats". — „Het is onbegrijpelijk", zei de hazevrouw en ze verorberde peinzend een brokje verdroogd mos. ☒ „Er bestaan bij die voorname lui nog veel voornamere dingen", ging de haas voort. „Ze maken de dieren eerst tam, om ze dan den dood in te jagen. Dat is het allervoornaamste!" — „Maar dat is middeleeuwsch! We leven toch in den nieuwen tijd?" riep de hazevrouw buiten zichzelf. Ze was heel knap in geschiedenis. Hazen hebben een lange en treurige geschiedenis, die ze door minitieuze overlevering in de puntjes kennen. ☒ „We zijn nog diep in de middeleeuwen", zei de haas bedrukt en treurig. „Maar spoedig zal de nieuwe tijd komen. Sterke geesten staan op, die de middeleeuwen niet vreezen. Het zijn geen arme hazen, want zij dragen scherpe wapens. De god der schepping heeft ze hun gegeven om de weerlozen te helpen. Men spreekt er over in het woud en op het vrije veld". — „Het is stellig hoog tijd", zei de hazevrouw zuchtend, „maar ik moet eerst mijn kuur doormaken". ☒ Boven in de lucht krieschten twee roofvogels. „Zeg", zei de havik tot z'n vrouw, „beneden loopt een zieke haas. Laten we die opvreten. Ik heb honger. De andere is gezond. Die zou kunnen ontsnappen". Pijsnel schoot hij neer op de hazevrouw. ☒ De haas sprong verschrikt weg achter een boschje. Maar de havik kon zijn buit niet ontvoeren. Een schot trof hem. Hij breidde zijn vlerken uit. Zijn bloed kleurde de sneeuw. „Nu is mijn vrouw gered!" jubelde de haas. „Dat is zonder twijfel een van de sterke geesten, die komen helpen". ☒ Het was geen sterke geest. De hazevrouw richtte zich op om te zien dat ze weg kwam. Toen kreeg ze een slag met een gewerkolf op den kop. Haar verminkte lichaam rekte zich lang uit. Een matte schijn kwam over de oogen en zij braken. De voorname man genoot op zijn wijze van de natuur. ☒ In het besneeuwde boschje zat verstijfd van koude en wee een klein schepsel, ruig van vel. Hoog in de lucht krieschte een eenzame vogel. ☒ De bloedsporen op de sneeuw vormden merkwaardige teekenen. De tijd is zeer nabij, dat men die zal leeren verstaan. — En verlos ons van het booze.

MANFRED KYBER

### Opmerkingen van een „Totok"

't VUUR valt van den hemel, ze merken 't niet. Ze merken er niets van. Onverstoorbaar genieten ze hun siesta, zich niet bekommerend om warmte, om mogelijke koopers. Benijdenswaard is hun rust: vandaag is voldoende verkocht om straks een maaltje eten te koop en bij den toekang, wiens sateh, roedjak en klappers een godennaal beteekenen. Twee, drie doosjes strootjes zijn voldoende nering, om tevreden je trompa's uit te gooien, je in de schamele schaduw van de kist, waarin straks de koopwaar huistoe wordt gebracht, uit te strekken op je tiker van pandanbladeren en den slaap der rechtvaardigen te slapen. ☒ Nee, pa Sidi heeft 't vrij wat zwaarder, al kijkt hij nog zoo opgewekt de wereld in, even rustend: van zijn tocht door den kampong. Aan een ver doorzweepend bamboejuk dansen de bamboemanden vele zijn de klanten, die afkomen op pa Sidi's roep: „Klappa, klappa!" Drank en voedsel tegelijk, laaft de klapper den dorst, stilt hijden honger. Een gat wordt in den harden bast gestoken en het heldere, frissche sap klokt langzaam eruit. Beker of glas zijn overbodige weelde: het gaat zoo evengoed. Dan wordt met het kapmes de kop van den klapper geslagen en het blanke vruchtvliesch ligt open, om aanstonds met smaak te worden verorberd. ☒ Vaak brengt de „toekang" ook andere waar. Geroosterd vleesch, aan stokjes geprikt, „sateh" geheeten, is een der meest geliefkoosde spijzen van de kampongbewoners. Het wordt versch geroosterd: de verkooper draagt het houtskoolvuurtje met zich mee in een der zwiepende manden. Wat blijkbaar geen enkel bezwaar oplevert. Evenveel aftrek vindt de koopman voor zijn roedjak, een soort vruchtensla van onrijpe, geelachtig-groene mangga's en komkommers, smakelijk gemaakt met een sausje van Spaansche peper en goelah djawa, d. i. Indische suiker! ☒ De totok zucht, bewonderend en zich verbazend. Zich verbazend ook over den kleermaker, den toekang mendjait, die haast op iederen passaar is te vinden, in een half uurtje tijd een baadje in elkaar flansend. Zittend op den baleh-baleh, vaker op den grond. Met zijn naaimachine en zijn materiaal, bedrukte katoentjes bij zich, beide van Europeesche makelij. Maar de Indische so-



INLANDSCHE SIGARETTENVERKOOPERS

berheid werd blijkbaar nog niet al te zeer aangetast. De hierbij geplaatste afbeeldingen getuigen ervan. R.



EEN MADOEREESCHE KLEERMAKER, DIE ZIJN „ZAAK" IN DE OPEN LUCHT HEEFT

### RENATA DI FRANCIA

Uit het Poolsch van  
KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

19)

(Slot)

ZIJ stond echter zwak in haar eisch, zoodat het resultaat van een rechtgeding hoogst onzeker voor haar was, waarom zij eene minnelijke schikking, die door bemiddeling van de koningin-moeder haar werd aangeboden, aanvaardde. Door deze schikking werd haar 60.000 livres jaarlijks uitgekeerd. Deze voor Renata gunstige regeling werd hoofdzakelijk getroffen uit consideratie met haar dochter, de hertogin de Nemours, wier echtgenoot tot de voortreffelijksten der Fransche legeraanvoerders behoorde.



DRAAGBAAR RESTAURANT



☞ Het noodlot wilde echter, dat Renata zelfs in hare laatste levensjaren voor groote smart niet gespaard bleef. Uitgeput en ziekelijk ondernam zij in Februari 1572 een reis naar Parijs om haar dochter te bezoeken en nu wilde het ongeluk, dat zij daar den gedenkwaardigen Bartholomeusnacht moest beleven. Op Woensdag den twintigsten Augustus heerschte nog een opgewekte stemming aan het koninklijke hof en werd in het theater eene groote feërie gegeven, die zeer in den smaak viel. Maar toen reeds hebben sommige toeschouwers in den inhoud der voorstelling een kwade voorspelling gezien. Renata logeerde te Parijs niet bij haar dochter in het Louvre, maar nam haar intrek in het klooster Notre Dame. Zij had het daaraan te danken, dat zij in den nacht van den drie en twintigsten Augustus geen ooggetuige was van het bloedbad, dat aanvankelijk slechts in de buurt van het koninklijke paleis werd aangericht. Toen echter in de volgende dagen de moordwoede ook in andere stadswijken losbrak, begon de koning zich om Renata bezorgd te maken; hij zond daarom ijlings een afdeeling vertrouwde soldaten naar het klooster om haar, zoo noodig, tegen de fanatieke bevolking te beschermen. De slachting woedde gedurende acht dagen als een verschrikkelijke orkaan, en zoodra Parijs maar eenigs-

kwam en de stadspoorten geopend werden, verliet Renata onmiddellijk de stad onder geleide van een gewapend escorte, dat de hertog de Guise, Coligny's moordenaar, ter harer beschikking had gesteld. Gelukkig voor haar, dat zij nog kon vertrekken, want de razernij van het gepeupel ging zoover, dat men het lijk van Coligny uit de Seine ophaalde „daar 't zelfs niet waard was om door visschen opgevreten te worden”. ☞ Renata bereikte ongestoord Montargis, maar was

door het gebeurde volkomen gebroken. Vermagerd en afgeleefd, oud geworden, kwam Renata terug en het scheen haar, dat de hervorming voorgoed onderdrukt was en dat zij hare idealen onherroepelijk moest opgeven. En hoe onwankelbaar in hare overtuiging zij steeds geweest was, begon zij thans voor de overmacht te zwichten uit vrees, dat hare Calvinistische onderdanen dezelfde ramp zou kunnen treffen als hun geloofsgenooten in Parijs. Zij zag dus van een verdere agitatie af, temeer daar zij van haar dochter uit Parijs vernomen had, dat men de Hugenoten wilde dwingen in den schoot der Katholieke kerk terug te keeren en dat de koning een edict zou uitvaardigen, waarbij aan allen zonder uitzondering zou worden bevolen naar de mis te gaan. Dientengevolge waren zoowel de koning van Navarra als de prins van Condé reeds gezwicht. Mocht echter, schreef haar dochter verder, de hertogin weigeren aan deze verordening te voldoen, dan moest zij er rekening mede houden, dat haar personeel en verder hare geheele omgeving het verzet der meesteres zouden moeten ontgelden. Op iets zachtere wijze, maar even nadrukkelijk schreef haar de koningin-moeder, die haar aanraade met de hervorming openlijk te breken, wat, verzekerde Catharina de Medici, den koning zeer zou verheugen. Tegen de verwachting in maakte deze brief echter geen indruk op Renata, want bijna gelijktijdig bereikten haar berichten over gruweldaden, die aan de Hugenoten in Orleans begaan waren en over de ontzettende positie, waarin deze menschen zich daar bevonden. De tegen geweld en onderdrukking gekante

geest van Renata deed haar weer voor de onderdrukten opkomen; opnieuw opende zij, maar thans voor het laatst, voor hen de poorten van haar slot, tot groote ergernis van den koning en het gansche hof. Tenslotte begaven haar de krachten om haar lot verder te dragen. Gebukt onder den indruk der laatste gebeurtenissen, beroofd van hare vrienden, die naar Zwitserland, Duitschland en Engeland hadden moeten vluchten, verloor zij alle hoop ooit weer haar geloofsgenooten te kunnen helpen, temeer, daar zij ook in haar eigen familie geen steun vond, want Alfonso van Ferrara was een groote vijand der hervorming, terwijl ook Anna, getrouwd met een der voormannen van de Katholieke partij in Frankrijk, niet meer bij machte was de Hugenoten te steunen. In haar gebieden beval Renata den Schepper de zaak aan, waarvoor zij haar leven had opgeofferd. ☞ Tot overmaat van ramp kreeg haar beminde zoon, kardinaal Luigi, in 1574 in Parijs een beroerte, en daar de geneesheeren twijfelden of zij hem in het leven konden houden, besloot zij, hoewel zelf zeer verzwakt, den zieke te bezoeken. Deze reis vernietigde de laatste resten van haar kracht en bezorgde haar een hardnekkige koorts, die haar bijna niet meer verliet. Toen de gezondheidstoestand van den kardinaal

iets verbeterde, liet zij zich terugbrengen naar haar bemind Montargis, waar zij haar laatste levensjaren doorbrengen wilde. Daar bereikte haar nog de tijding van 's konings dood en de vlucht van Hendrik III uit Krakau, waarvan kardinaal Luigi haar de bijzonderheden berichtte. ☞ Zij overleed den vijftienden Juni 1574 en haar heengaan werd wellicht slechts door kardinaal Luigi en haar dochter Anna oprecht betreurd. Alfonso, die zich bijna over zijn moeder schaamde, ver-



Foto C. Steenbergh

#### HUISJE TE HOORNERVELD BIJ HEERDE

bood elken rouwdienst en vroeg in Rome of het wel geoorloofd was gebeden voor haar ziel te houden en de klokken te luiden. Hierop antwoordde de Curie, dat aangezien Renata als ketter gestorven was, van eenige godsdienstige lijkdienst hoegenaamd geen sprake kon zijn. Ook te Parijs liet de koning, ondanks de dringende verzoeken van den kardinaal, geen begrafenisplechtigheid toe, en verbood tevens, dat Renata in de koningsgraven van Saint-Denis bijgezet zou worden. De hertogin werd dus in de kapel van het slot te Montargis ter aarde besteld, waarheen zij, in overeenstemming met haren wensch, door zes arme lieden gebracht werd. Eenige dagen later liet echter de hertog de Nemours de lijkmis voor Renata's ziel lezen. ☞ In haar laatste wilsbeschikking gaf Renata eene korte beschrijving van haar levensloop, en God dankend, dat zij van een koning afkomstig was, dien men „den vader van het volk” noemde, legde zij daarin haar geloofsbelijdenis in den geest van Calvijn's leerstellingen af.

#### ZOMERSCHE AVONT

... Hoe rust het hangend loof  
Der luisterende boomen!  
Geen wint beroert de vlakke stroomen.  
Het slaeperige velt wort blind en stom en doof...  
H. C. POOT